

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ ANALIZI PROCJENE UTICAJA PROPISA

PREDLAGAČ PROPISA

Ministarstvo ekonomije, Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća i Ministarstvo prosvjete

NAZIV PROPISA

Strategija za cjeloživotno preduzetničko učenje 2015-2019 godine

1. Definisane probleme

- Koje probleme treba da riješi predloženi akt?
- Koji su uzroci problema?
- Koje su posljedice problema?
- Koji su subjekti oštećeni, na koji način i u kojoj mjeri?
- Kako bi problem evoluirao bez promjene propisa ("status quo" opcija)?

Crna Gora je, državno opredjeljenje za razvoj preduzetničkog učenja na nacionalnom nivou, formalizovala kroz izradu Strategije cjeloživotnog preduzetničkog učenja 2008-2013. godine i pratećih akcionih planova. Tokom pomenutog perioda pokrenut je proces rješavanja problema koj se odnose na:

- transformaciju obrazovnog sistema u svrhu razvoja vještina za 21. vijek, kroz uvođenje preduzetničke kompetencije u nastavne programe škola;
- pružanje podrške školama i univerzitetima da uspješno realizuju programe i aktivnosti preduzetničkog učenja na nivou svojih vaspitno-obrazovnih ustanova;
- osposobljavanje, usavršavanje i motivisanje prosvjetnih radnika da realizuju efikasne pristupe preduzetničkom učenju u različitim fazama obrazovanja;
- razvijanje partnerstava između više zainteresovanih strana kako bi se sektor obrazovanja bolje povezao sa privredom i na taj način prilagodio potrebama tržišta rada;
- stvaranja strateškog okvira i pokretanja procesa za umrežavanje i dijeljenje primjera dobre prakse i indikatora ostvarenosti u preduzetničkom učenju, radi kontinuiranog unaprjeđivanja.

Imajući u vidu da je u prethodnom periodu započeo proces razvoja svijesti o unaprjeđenju preduzetničkog učenja na svim nivoima obrazovanja, Strategija za cjeloživotno preduzetničko učenje 2015-2019. godine se nadovezuje na dostignuti razvoj preduzetničkog učenja koji pojedincima omogućava razvoj ličnih stavova, sticanje znanja i vještina potrebnih za lični razvoj i profesionalno napredovanje, što se može smatrati problemima u ovoj oblasti.

Stoga su ključni izazovi na rješavanju problema sljedeći:

1. Snaženje preduzetničke pismenosti kao sastavni dio formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja i životne filozofije za sve građane.

Nizak nivo preduzetničkih znanja, kao i nedostatak preduzetničke inicijative, direktna je posljedica činjenice da sistem obrazovanja u Crnoj Gori još nije u dovoljnoj mjeri razvio lične karakteristike koje čine osnovu preduzetničkog duha. Stvaranje preduzetničkog društva, koje je spremno za dugoročni ekonomski razvoj uz sprovođenje vladavine prava, nije moguće bez ljudi koji su preduzetnički pismeni.

2. Uvođenje preduzetništva kao ključne kompetencije na svim nivoima obrazovanja

Preduzetnički razvoj i cjeloživotno učenje počinju od najranijih godina života i suštinski je važno da se obrazovanje razumije kao proces kontinuiranog učenja, koje nema isključive ciljeve, nego se prilagođava stalnim promjenama i potrebama društva. Iako je reforma nastavnih programa u značajnoj mjeri već izvršena, u narednom periodu postoji konkretna potreba da se poveća obim preduzetničkog učenja u opštem srednjem obrazovanju, kao i da se proširi ponuda u sektoru visokog obrazovanja tako da svi fakulteti budu uključeni u realizaciju preduzetničkog učenja.

3. Uvesti, razviti i realizovati koncept preduzetničkog učenja na predškolskom nivou u cilju kreiranja osnove za „nadogradnju učenja“

U sektoru obrazovanja, neophodno je početi od vrtića i to sa konceptom ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje. U dosadašnjem periodu, u okviru prethodne strategije, pomaci su ostvareni u osnovnom i srednjem obrazovanju, kao i tercijarnom i neformalnom obrazovanju. Stoga će nivo koji nedostaje da se rješava u okviru nove strategije.

4. Kontinuirano pružanje usluga potencijalnim/postojećim preduzetnicima za otpočinjanje, upravljanje i rast preduzeća

Iako se u preduzetničkom učenju ne radi samo o osnivanju preduzeća, nego o razvoju šireg skupa životnih vještina, poslovno preduzetništvo je od suštinskog značaja u svakom društvu. Da bi se isto osnažilo, potrebno je: unaprijeđivanje dijaloga između javnog i privatnog sektora; aktivno učešće u stvaranju okvira; predlaganje rješenja konsenzusom zainteresovanih strana koje predstavljaju privredu, struku i programske politike iz oblasti od značaja za dalje reformske procese i sprovođenje mjera u cilju stvaranja održive, međunarodno konkurentne i izvozno-orijentisane ekonomije.

5. Neophodna je i puna priprema nastavnika i predavača za razvoj preduzetničke kompetencije na svim nivoima obrazovanja i izrada strategija obrazovnih ustanova kako bi one same postale preduzetnije u načinu na koji realizuju obrazovni proces

6. Potrebno je razviti efikasan okvir za programe politike, uz partnerstva između privrede i vaspitno-obrazovnih ustanova koja kontinuirano rade na poboljšanjima u odnosu na jasno definisane ciljne indikatore i razmjenjuju i distribuiraju primjere dobre prakse kako u domaćim, tako i u međunarodnim okvirima.

2. Ciljevi

- Koji ciljevi se postižu predloženim propisom?
- Navesti usklađenost ovih ciljeva sa postojećim strategijama ili programima Vlade, ako je primjenljivo.

Strategijom za cjeloživotno preduzetničko učenje 2015-2019 postiže se ostvarenje sljedećih ciljeva:

OPŠTI CILJ 1: Djeci, učenicima i studentima je data mogućnost da razviju preduzetničku kompetenciju na svim nivoima obrazovanja

OPŠTI CILJ 2: Vaspitno-obrazovne ustanove sposobne da efikasno sprovedu preduzetničko učenje na svim nivoima obrazovanja

OPŠTI CILJ 3: Veća relevantnost obrazovanja kroz efikasnije povezivanje vaspitno-obrazovnih ustanova, privrede i društva

OPŠTI CILJ 4: Podizanje svijesti i šire učešće društvene zajednice u preduzetničkim aktivnostima
Opšti cilj 5: Okvir programskih politika za cjeloživotno preduzetničko učenje doprinosi efikasnom preduzetničkom ekosistemu koji povećava konkurentnost Crne Gore.

Ciljevi programske politike za cjeloživotno preduzetničko učenje su usklađeni sa ključnim evropskim strateškim dokumentima u ovoj oblasti: "Evropa 2020", SEE 2020, Strateškim okvirom za obrazovanje i osposobljavanje ("ET 2020"), Akcionim planom EU za preduzetništvo do 2020. godine (EC 2013), Aktom o malim preduzećima (SBA), Torinskim procesom i Kominikeom iz Briža.

Ujedno u okviru Strategije razvoja malih i srednjih preduzeća 2011-2015 - pod strateškim ciljem 3. Jačanje konkurentnosti MSP i promocija preduzetništva definisan je operativni cilj Edukacija i savjetodavne usluge za MSP – postavlja se zadatak jačanje preduzetništva u osnovnom, srednjem i visokom obrazovanju. Takođe, u Strategiji razvoja i finansiranja visokog obrazovanja 2011-2020. godine – u okviru strateškog prioriteta 2: fokus na podsticanju preduzetničko-inovativnog karaktera studija, predlaže se više relevantnih mjera, u koje spadaju i revizija studijskih programa u cilju podsticanja preduzetničke nastave i veće učešće privrednika u preduzetničkom obrazovanju.

3. Opcije

- Koje su moguće opcije za ispunjavanje ciljeva i rješavanje problema? (uvijek treba razmatrati "status quo" opciju i preporučljivo je uključiti i neregulatornu opciju, osim ako postoji obaveza donošenja predloženog propisa).
- Obrazložiti preferiranu opciju?

Strategijom za cjeloživotno preduzetničko učenje 2015-2019, definisani su nosioci za realizaciju konkretnih aktivnosti. Strategijom je predviđena realizacija oko 70 aktivnosti u kojima učestvuje oko 20 institucija javnog i privatnog sektora, uz podršku donatorskih programa.

Strategiju je pripremila Radna grupa, posebno formirana u tu svrhu, a koju čine relevantni akteri za razvoj preduzetničkog učenja u Crnoj Gori u tu svrhu (ministarstva, institucije, biznis asocijacije, Univerzitet, nevladine organizacije).

Tehničku podršku u izradi pomenute Strategije pružila je European Training Foundation-ETF, institucija koja je odgovorna za razvoj ljudskih resursa u zemljama u razvoju kroz reforme u obrazovanju, promovisanje preduzetništva kao ključne kompetencije.

Centralnu ulogu u upravljanju i koordinaciji sprovođenja strategije imaće Nacionalno partnerstvo za preduzetničko učenje koje će biti osnaženo kako bi postalo glavno tijelo odgovorno za obezbjeđivanje efektivnog, efikasnog i pravovremenog sprovođenja strategije.

U cilju ispunjavanja ciljeva Strategije u okviru Akcionog plana, definisana su tri nivoa odgovornosti za mjere i aktivnosti:

- nosilac aktivnosti –Ministarstvo prosvjete ili Ministarstvo ekonomije;
- glavni partner u realizaciji, i
- drugi relevantni akteri koji mogu da pruže podršku u sprovođenju mjera.

Nosilac aktivnosti pružaće relevantne inpute Nacionalnom partnerstvu za:

- izradu relevantnih djelova godišnjeg akcionog plana u okvirima svoje resorne nadležnosti;
- praćenje sprovođenja mjera;

- odabir i odobrenje aktivnosti koje će se financirati, u skladu sa relevantnim nacionalnim i međunarodnim procedurama.

Glavni partneri u realizaciji obezbjeđivaće efikasno sprovođenje aktivnosti kroz:

- pružanje relevantnih inputa i poštovanje zahtjeva za financiranje vezanih za godišnje planiranje sredstava iz nacionalnih ili međunarodnih izvora;
- pripremu izvještaja o sprovođenju u skladu sa dogovorenom dinamikom;
- dostavljanje rezultata sprovedenih aktivnosti u svrhu praćenja i vrednovanja realizacije.

4. Analiza uticaja

- Na koga će i kako će najvjerojatnije uticati rješenja u propisu - nabrojati pozitivne i negativne uticaje, direktne i indirektne.
- Koje troškove će primjena propisa izazvati građanima i privredi (naročito malim i srednjim preduzećima).
- Da li pozitivne posljedice donošenja propisa opravdavaju troškove koje će on stvoriti.
- Da li se propisom podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija.
- Uključiti procjenu administrativnih opterećenja i biznis barijera.

Realizacija aktivnosti predviđenih Strategijom za cjeloživotno preduzetničko učenje 2015-2019 treba da doprinese stvaranju osnove za životnu filozofiju svih građana koja će povećati nivo svijesti i razvoja preduzetničkog duha u cijelom društvu; razviti vještine korisne u životu koje će pomoći pojedincima da dođu do boljih radnih mjesta ili da osnuju nova preduzeća i učiniti da Crna Gora bude društvo znanja, inovativnosti i konkurentnosti.

Ciljne grupe ove Strategije spadaju i u okvir obrazovnog sektora i van njega. Ukupna odgovornost za preduzetništvo u obrazovnom sektoru je na ministarstvima i srodnim institucijama na nacionalnom i lokalnom nivou koje treba da stvore okvire za razvoj preduzetničke klime u Crnoj Gori (kroz obuku nastavnika za razvoj ključnih preduzetničkih kompetencija, pružanje mogućnosti djeci, učenicima i studentima da razviju preduzetničku kompetenciju na svim nivoima obrazovanja, podsticati saradnju institucija formalnog obrazovanja sa privrednom, organizovanje obuka, učešća na sajmovima, itd). Sa druge strane, Strategija treba da bude od interesa i poslodavcima čiji je cilj da u svojim preduzećima podstiču kulturu u kojoj se zaposleni, na svim nivoima, ohrabruju na preduzimljivo djelovanje.

Implementacija Strategije sa okvirnim Akcionim planom definiše potencijalne izvore finansijskih sredstava, dok će se konkretna opredjeljenja sredstava definisati prilikom izrade godišnjih Akcionih planova.

Takođe, Strategija ne iziskuje dodatne troškove za građane i privredu, već doprinosi jačanju javno-privatnog partnerstva u implementaciji sprovođenja politike preduzetničkog učenja i uspostavljanju čvršćih veza saradnje između institucija formalnog obrazovanja i privrede, ne izazivajući pri tom nikakva administrativna opterećenja i barijere.

5. Procjena fiskalnog uticaja

- Da li je potrebno obezbjeđenje finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore za implementaciju propisa i u kom iznosu?
- Da li je obezbjeđenje finansijskih sredstava jednokratno, ili tokom određenog vremenskog perioda? Obrazložiti.

- Da li implementacijom propisa proizilaze međunarodne finansijske obaveze? Obrazložiti.
- Da li su neophodna finansijska sredstva obezbijedena u budžetu za tekuću fiskalnu godinu, odnosno da li su planirana u budžetu za narednu fiskalnu godinu?
- Da li je usvajanjem propisa predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će proisteci finansijske obaveze?
- Da li će se implementacijom propisa ostvariti prihod za budžet Crne Gore?
- Obrazložiti metodologiju koja je korišćenja prilikom obračuna finansijskih izdataka/prihoda.
- Da li su postojali problemi u preciznom obračunu finansijskih izdataka/prihoda? Obrazložiti.
- Da li su postojale sugestije Ministarstva finansija na nacrt/predlog propisa?
- Da li su dobijene primjedbe uključene u tekst propisa? Obrazložiti.

Za implementaciju Strategije u ovom trenutku nije neophodno izdvajanje budžetskih sredstava. Ista će se definisati godišnjim Akcionim planom od strane institucija koje učestvuju u implementaciji pojedinačnih aktivnosti.

6. Konsultacije zainteresovanih strana

- Naznačiti da li je korišćena eksterna ekspertska podrška i ako da, kako.
- Naznačiti koje su grupe zainteresovanih strana konsultovane, u kojoj fazi RIA procesa i kako (javne ili ciljne konsultacije).
- Naznačiti glavne rezultate konsultacija, i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana prihvaćeni odnosno nijesu prihvaćeni. Obrazložiti.

Izrada strategije je obuhvatila istraživanje i analizu relevantnih podataka i dokumenata, javne konsultacije sa privatnim, javnim i NVO sektorom, kao i koordinaciju sa pojedinačnim predstavnicima nadležnih institucija, poslovnih udruženja MSP, kao i predstavnika ključnih međunarodnih organizacija. Tehnička podrška je obezbijedena od strane Evropske trening fondacije (ETF) u okviru koje je izabran jedan nacionalni i jedan međunarodni ekspert u oblasti preduzetničkog učenja sa ciljem pružanja pomoći. U cilju obezbjeđivanja kvaliteta samog dokumenta, urađena je interna procjena od strane ETF-a, uz preporuke za njegovo dalje unapređivanje.

Konkretno, sproveden je sveobuhvatan proces na planu preispitivanja i analize:

- izvještaja o sprovođenju akcionih planova strategije u prethodnom periodu;
- analize aktuelnih zbivanja na planu cjeloživotnog preduzetničkog učenja i promovisanja preduzetništva kao ključne kompetencije u Crnoj Gori i u okviru pretpristupnog procesa u EU;
- analize postojećih aktivnosti Nacionalnog partnerstva za preduzetničko učenje;
- preispitivanja postojećeg institucionalnog okvira i
- preispitivanja drugih relevantnih strateških dokumenata.

Dodatno, u skladu sa Uredbom o postupku i načinu sprovođenja Javne rasprave u pripremi zakona ("Službeni list Crne Gore", broj 12/12), Ministarstvo ekonomije-Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća i Ministarstvo prosvjete su 22. oktobra 2014. godine, pokrenuli javnu raspravu o nacrtu »Strategije za cjeloživotno preduzetničko učenje 2015-2019« koja je trajala do 30. novembra 2014. godine. U okviru Javne rasprave, 29. oktobra 2014. godine je organizovan Okrugli sto u Podgorici gdje su bili pozvani građani, stručne i naučne domaće i međunarodne institucije, državni organi, poslovne asocijacije, mala i srednja preduzeća, nevladine organizacije, mediji i druge zainteresovane organizacije da svojim prijedlozima, komentarima i sugestijama doprinesu razvoju svijesti o značaju preduzetničkog učenja za cjelokupan društveno- ekonomski razvoj. Prijedlozi i sugestije su razmatrani i shodno procjeni

implementirani u konačni dokument Strategije.

Ujedno, nacrt Strategije je bio dostupan na internet stranici Ministarstva ekonomije-Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća www.nasme.me, Ministarstva prosvjete www.mps.gov.me i na portalu e-Uprave www.euprava.me.

U Implementaciji Strategije za cjeloživotno preduzetničko učenje učestvuje oko 20 institucija javnog i privatnog sektora.

7: Monitoring i evaluacija

- Koje su potencijalne prepreke za implementaciju propisa?
- Koje će mjere biti preduzete tokom primjene propisa da bi se ispunili ciljevi?
- Koji su glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva?
- Ko će biti zadužen za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene propisa?

Direkcija za razvoj MSP će, u skladu sa nadležnostima koordinatora Nacionalnog partnerstva, na godišnjem nivou pratiti ostvarivanje, kako bi se obezbijedila potpuna posvećenost svih ključnih činilaca na ostvarivanju strateških ciljeva Strategije. Nacionalno partnerstvo će jednom godišnje podnositi izvještaj o implementaciji Strategije Vladi Crne Gore radi informisanja i sagledavanja ostvarenih efekata politike razvoja cjeloživotnog preduzetničkog učenja. Na tim osnovama bi se, po potrebi, predlagale i sprovodile korektivne mjere kako bi se na najefikasniji način obezbijedilo sprovođenje predmetne politike.

U okviru procesa pridruživanja EU i obaveze sprovođenja principa Akta o malim preduzećima-SBA, Direkcija za razvoj MSP će raditi Izvještaj o uticaju sprovođenja Strategije na sprovođenje principa SBA, u definisanim vremenskim okvirima. Na taj način će biti omogućeno da se utvrdi napredak Crne Gore u usklađivanju sa politikom cjeloživotnog preduzetničkog učenja u EU, kao i poređenje sa ostvarenjem u okviru Zapadnog Balkana.

Glavni instrumenti za praćenje efekata u odnosu na definisane indikatore biće:

- izvještaji koje Direkciji za razvoj MSP podnose partneri u realizaciji;
- godišnji izvještaj o praćenju realizacije za Vladu Crne Gore;
- izvještavanje o napretku u odnosu na prioritete Kominikea iz Briža;
- procjena vezana za Torinski proces;
- procjena indeksa razvoja MSP, napredak u odnosu na mjerila iz poglavlja 1 i 8 Akta o malim preduzećima
- završna evaluacija strategije.

Datum i mjesto

09.12.2014.

Starješina

